

2. Дерев'янка С. П. Актуалізація емоційного інтелекту в емоціогенних умовах / С. П. Дерев'янка // Соціальна психологія. – 2008. – № 1. – С.96-104.
3. Ильин Е. П. Эмоции и чувства / Е. П. Ильин. – СПб : Питер, 2002. – 752 с.
4. Коврига Н. В. Стресозахисна та адаптивна функції емоційного інтелекту: авто- реф. ... дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.01 / Н. В. Коврига. – К., 2003. – 20 с.
5. Тихомиров О. К. Эмоции в структуре мыслительной деятельности / О. К. Тихомиров // Психология мышления. – М. : Изд-во МГУ, 1984. – С.87-106.
6. Gardner H. Multiple intelligences: the theory in practice / H. Gardner. – New York : Basic Books, 1993. – 304 p.
7. Goleman D. Emotional intelligence / D. Goleman. – New York : Bantam Books, 1995. – 352 p.
8. Mayer J.D., Salovey P. The Intelligence of emotional intelligence / J.D. Mayer, P. Salovey // Intelligence. – 1993. – V.17. – № 4. – P. 433–442.

*МАЗУРКЕВИЧ О.П., к. культурології,
старший викладач кафедри соціальних технологій
Вінницького інституту Університету «Україна»,
РУДИК С.Л., старший викладач кафедри
соціальних технологій
Вінницького інституту Університету «Україна»,
ФРАНЧУК Д. В., студент групи ІБС-11м-16
Вінницького інституту Університету «Україна»*

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ ІНВАЛІДІВ АТО В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Необхідність розв'язання проблем реабілітації учасників АТО нині є одним з найбільш значущих питань, якому приділяється значна увага в засобах масової інформації та яка виноситься на порядок денний засідань урядових комітетів і громадських організацій. Багатогранність завдань соціальної реабілітації та професійної адаптації постраждалих в АТО потребує ефективного функціонування цієї системи.

На весні поточного року чергового разу обговорювалися проблеми соціальної адаптації осіб, звільнених з військової служби.

Актуальність проблеми обумовлена соціально-політичними умовами країни та змінами, які в них відбуваються.

У найбільш загальних рисах соціальна адаптація передбачає освоєння норм і правил соціального середовища, пристосування до нових соціальних умов і завершується - реалізацією прав на працю, вільний вибір роботи та отримання справедливої і задовільної винагороди за неї і в результаті – достойні умови життя.

У зв'язку із змінами умов виконання бойових завдань змінюється характеристика громадян, які потребують соціальної адаптації. Законами України «Про військовий обов'язок і військову службу» та «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» передбачений вичерпний перелік підстав для звільнення з військової служби в особливий період. Всі, хто повертається із зони бойових дій, потребують психологічної реабілітації. Особливої уваги потребують поранені і покалічені. Варто наголосити на необхідності надання психологічної допомоги членам сімей військовослужбовців, які загинули, пропали без вісти, перебувають у заручниках, поранених і покалічених. Сім'я перша приймає на себе всю біль солдата, що повернувся з війни і досить довго витримує цей тиск.

Сьогодні близько 10-12% звільнених зі служби потребують професійної перепідготовки та удосконалення професійних знань з можливим в подальшому працевлаштуванням. п.5 ст. 8 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» передбачає право на соціальну та професійну адаптацію військовослужбовців, які звільняються у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, за станом здоров'я. Фахівцями визначено, що у разі необхідності соціальну та професійну адаптацію проходять також члени сімей військовослужбовців за їх зверненням. Правда, не визначено, яка необхідність зумовлює настання такого права, до кого можна звертатися і хто сплачує такі послуги. Лише в другій половині жовтня на виконання вищезазначених державних програм були оголошені тендери, однак на санаторно-курортне лікування постраждалих учасників антитерористичної операції виділено всього 990528,74 грн., на послуги з психологічної реабілітації виділено 3085404 грн., але тавить такі незначні суми освоїти до кінця фінансового року майже не можливо, це свідчить про те, що держава дуже мало уваги приділяє поверненню учасників АТО до нормального життя.

Бюджетною програмою призначені кошти на заходи із психологічної реабілітації, соціальної та професійної адаптації учасників антитерористичної операції (АТО) та забезпечення

постраждалих учасників АТО санаторно-курортним лікуванням. Самий віддалений аналіз зазначеної норми свідчить про її невідповідність законодавству ні по статусу, ні по характеристикам соціальних послуг, ні по характеристикам, власне, осіб, що отримують послуги. Водночас, Закон України «Про соціальні послуги» не виокремлює будь-які категорії громадян за професійною чи соціальною ознаками. За Законом соціальні послуги надаються всім громадянам, які перебувають у складних життєвих умовах. Як це не прикро, та програма соціальної професійної адаптації у другому півріччі поточного року взагалі не фінансується.

З іншого боку, військовослужбовці не виділені в окрему специфічну категорію. Усвідомленої відповіді на виклики сьогодення у сфері соціальної адаптації осіб, звільнених з військової служби, на жаль, немає. Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України ще від 18 грудня 2013 року (зі мінами у червні 2014 року) Концепція Державної цільової програми соціальної і професійної адаптації військовослужбовців, які підлягають звільненню, та осіб, звільнених з військової служби, на період до 2017 року не актуалізована, до логічного завершення не доведена, а програма не розроблена. А цей документ при всій своїй неоднозначності містить концептуальні відповіді на низку питань. Принаймні психологічний, правовий, професійний компоненти соціальної адаптації, працевлаштування не знаходяться в одній логічній послідовності, а вибудовані в певному взаємозв'язку.

Одним із основних елементів системи соціальної адаптації покликані бути відповідні органи державної влади заклади та установи різноманітних форм власності, громадські і міжнародні організації, які позиціонуються себе замовниками і надавачами відповідних соціальних послуг. В Україні створено і протягом тривалого часу успішно функціонує декілька моделей установ – центри на базі ВНЗ, фонди, громадські організації, установи приватного характеру тощо. Ця діяльність вже давно стала бізнесом у хорошому її розумінні, а для когось – справою всього життя. Водночас, існуюча практика засвідчує відсутність ефективної координації діяльності, взаємодії по об'єкту, напрямках, формах і методах роботи. Державна служба України у справах ветеранів та учасників АТО обмежена у своїх можливостях по статусу, повноваженням, кадровому забезпеченню, центральні органи виконавчої влади не бачать своєї ролі у цій діяльності, система функціонує не тому що, а всупереч створеним умовам.

Інформаційне забезпечення процесу соціальної адаптації перебуває у такому ж стані, як і вся інформаційна сфера в країні.

Досвід роботи зі звільненими свідчить про вкрай низьку правову культуру, відсутність належних знань про свої права, існуючу соціальну інфраструктуру, її повноважень і можливостей.

Стан соціальної адаптації військовослужбовців в Україні на сьогодні характеризується наступним чином:

1. Теорія питання розмита, ґрунтовних соціальних досліджень та узагальнень цей напрям, на жаль, не отримав. Існуючі технології окремими осередками діють в окремо взятих районах України, і використовуються лише окремим суб'єктами. Узагальнена всеукраїнська модель соціальної адаптації, якою ми пишалися 10 років тому, зупинилася у своєму розвитку на десятиріччя.

2. Законодавча і нормативно-правова база соціальної адаптації відсутня, до реалій і запитів сьогодення не адаптована, а й створює передумови для корупції і розкрадання коштів.

3. Фінансові механізми недосконалі, елементи системи існують лише за рахунок міжнародної допомоги.

4. Загальне адміністрування системи відсутнє, жоден центральний орган виконавчої влади не бере на себе відповідальності за організацію соціальної адаптації в цілому. Руйнація Департаменту соціальної та гуманітарної політики знищує невеличкі паростки розуміння проблеми в Міністерстві оборони.

Одночасно з цим у вищих навчальних закладах України існує необхідна навчальна і методична база для перепідготовки звільнених з військової служби, є зацікавленість керівництва та професорсько-викладацького складу в подальшій участі в цій роботі. Керівництво «вишів» висловлює готовність і в подальшому організовувати заняття у військових містечках і гарнізонах, місцях постійної дислокації військових частин.

Однак, в чергове виявляється загальна проблема ВНЗ – комплектування груп і подальше працевлаштування. Очевидна необхідність цілеспрямованої та індивідуальної роботи на вході і на виході курсу з перепідготовки, зокрема, з роботодавцями. На фоні цього неоціненним є набутий досвід окремих навчальних закладів з працевлаштування випускників і їхнє супроводження протягом певного періоду часу після закінчення навчання.

Незважаючи на всі складності, які існують на сьогодні, в країні достатньо ефективно діє модель, створена Міжнародним фондом соціальної адаптації (МФСА), де за рахунок норвезької підтримки, перенавчання і решту соціальних послуг отримує значна кількість військовослужбовців, звільнених з військової служби, членів їхніх сімей. В рамках даної програми залучена більше десятка навчальних

закладів по значній території України, в першу чергу це в західних, південних і центральних регіонах країни. Завдяки зусиллям громадськості в рамках цього проекту відбувається не лише перенавчання, а й, з перемінним успіхом, працевлаштування військовослужбовців.

Існує й модель соціальної адаптації, створена за підтримки НАТО в рамках Military Career Management Trust Fund. Проект ОБСЄ в 2016 році закритий.

Які ж необхідно зробити кроки?

1. На порядок денний необхідно поставити розробку Державної цільової програми соціальної адаптації, якою передбачити перш за все розробку теоретичних і правових основ її функціонування, а також дати відповіді на нинішні виклики та загрози, спланувати необхідні організаційні заходи. Розв'язанню проблем сприяло б створення робочої групи по опрацюванню пропозицій.

2. Слід акцентувати і посилювати психологічну складову соціальної адаптації.

3. Потрібно розвивати набутий досвід. Соціальна адаптація розпочиналася із 72-годинних курсів ліквідації комп'ютерної безграмотності, пройшла шлях до 500-годинних курсів перепідготовки у кращих ВНЗх і навряд чи варто повертатися до профанації ідеї.

4. Вкрай необхідна індивідуалізація і професіоналізація процесу комплектування груп і працевлаштування курсантів.

Соціально-психологічні аспекти життєдіяльності військ, психологічний комфорт людини під час служби і після неї мають віднайти своє відображення в програмах розвитку формувань сектору безпеки і оборони та соціальної сфери країни в цілому і стати обов'язковим елементом службової кар'єри військового.

Список використаних джерел

1. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992 № 2232-ХІІ // Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 48. – Ст. 811

2. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 № 2011-ХІІ // Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 41. – Ст. 634

3. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 №35-43 - ХІІ // Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 27. – Ст. 522

4. Про соціальні послуги : Закон України від 19.06.2003 №966-IV // Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 10. – Ст. 99

5. Концепція Державної цільової програми соціальної і професійної адаптації військовослужбовців від 18.12.2013 №1068-6 (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ №162 від 04.06.2014

6. Проблеми адаптації та реабілітації тих, хто побував в АТО [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу : patskijobjektiv.com/problemi-adaptacii-ta-reabilitacii-tix-xto-pobuvav-v-atoproblemi-adaptacii-ta-reabilitacii-tix-xto-projshov-vijnu.

*НАЗАРЕНКО Т. М., студентка групи ПС-71м(з),
Вінницького інституту Університету «Україна»
Науковий керівник: О.П. ЛЯЩ, к.психол.н.,
доцент кафедри психології
Вінницького інституту Університету «Україна»*

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ВАГІТНИХ ЖІНОК, ЯКІ ПЕРЕЖИЛИ ДОСВІД ДОВІЛЬНОГО ПЕРЕРИВАННЯ ВАГІТНОСТІ.

За даними закордонних та вітчизняних досліджень основними порушеннями в постабортний період виступають порушення емоційної сфери, переважно тривожного та депресивного кола. Жодна тема, що стосується абортів, не є такою табуованою, як та, що ненароджена дитина, на якій би стадії розвитку вона не знаходилася, є від початку людиною, а також та, що після абортів настає розплата для жінки – докори сумління та безмежне почуття провини.

Марія Сімон на засіданні юридичного союзу «Право на життя», оцінюючи психо – емоційні характеристики жінок, довела до відому слухачів, що не буває абортів без ризику. У кожній з двох жінок із трьох опитаних після штучного переривання вагітності спостерігалися каяття, відчуття провини, страх або важкі депресії. У взаєминах між партнерами часто виникали ненависть, байдужість, капризи та депресії в сексуальному плані. Жінка після абортів не відчувала себе звільненою, навпаки, довгі роки не знаходила внутрішнього спокою та стабільності. Багато жінок, що зробили аборт, страждають за своє непередумане рішення місяці, роки іноді навіть все життя. Душевні, психічні та фізичні рани швидко не заживають. Аборт – це завжди смерть, незворотна та непоправна [4].

Мета нашого дослідження: представити результати формульованого експерименту під час психологічного супроводу вагітних жінок, які пережили досвід довільного переривання вагітності

Нами було проведено дослідження у якому фокусувалась увага на жінках, яких можна віднести до так званої групи ризику у зв'язку з наявністю в їх анамнезі постабортного синдрому, а також зважаючи на